

ארבעה צריכים חיזוק (כרכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

451

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת שמיני תש"פ

אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תשב"ד

שיחה מיוחדת למנהלי התתי"ם ומחנכים - אסרו חג פסח

חטא יותר חמור, והביא ראייה לזה משתי מצוות: האי מצות מילה, שאם אדם לא מל, עונשו כרת, למרות שאינו עושה כלום וזה רק שב ואל תעשה, אבל כיון שהמילה היא מצוה גדולה מאד שדוחה שבת ונכרתו עליה שלוש עשרה בריתות (נדריס לא, ב) לכן יש כרת על ביטולה אפילו שאינו עושה שום מעשה, וגם מצות קרבן פסח, מי שלא הקריב קרבן פסח עונשו כרת, מפני שזו מצוה גדולה מאד. וכך גם מצדיקי הרבים, לפי גודל הזכות שבוה, אם יכולים ולא עושים זה דבר חמור מאד.

הקשר עם התלמידים בתקופה זו

אבל עכשיו אי אפשר לזכות את הרבים בצורה הרגילה, מפני הסכנה שיש בוה, וצריכים למצוא עצה איך להמשיך את הזיכוי הרבים ולהיות מצדיקי הרבים.

ולמשל אפשר דרך הטלפון לדבר עם התלמיד, ללמוד עם התלמיד בטלפון, לימוד שמעניין, שהתלמיד ייהנה מזה, או לעמוד בקשר עם ההורים ולתת הדרכה להורים מה שהם ילמדו עם הילדים שלהם בבית.

יש הרבה צורות שאפשר להמשיך את הזיכוי הרבים אפילו בלי החיידר, כמובן זה לא אותו הדבר כמו בחיידר, אבל זה גם כן הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, והוא אותה הזכות.

וכאמור יש תקוה בעזרת השם שאפשר יהיה להחזיר את החדרים, שימצאו איזה עצה שיוכלו להמשיך ללמוד בחדרים בלי סכנה, אבל עדיין לא ידוע איך, וגם בשיבות, זה יותר קל, וכבר יש תקוה גדולה מאד עם תכנית איך להחזיר את הלימוד בשיבות בלי סכנה, יש תקוה שהכל יסתדר.

קיום העולם בזכות עסק התורה

אבל העיקר הוא לדעת את החשיבות של הבל תינוקות של בית רבן, לימוד תורה של ילדים, וגם כל לימוד התורה, שבזכות זה העולם קיים, כמו שכתוב (ירמיה לג, כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", היינו שאם לא היה לימוד התורה יום ולילה, לא היו שמים וארץ, וכן האריך הנפש החיים (ד, יא ועוד) שאם היה רגע אחד בלי עסק התורה בכל העולם, מיד היה העולם נחרב חס ושלום.

ועסק התורה נקרא לא רק כשלומדים, אלא גם מה שהוא הכשר לצורך התורה, כגון מה צריכים לנוח כדי ללמוד, שזה גם כן עסק במצוה, כמו שמצינו בשלוחי מצוה שפטורין מן הסוכה, וגם בלילה הם ישנים חוץ לסוכה, ופירש המרדכי (סוכה תש"מ) הטעם בזה "משום דכשנחים וישנים בלילה להנאתן יכולין לעסוק למחר טפי והוי הכל בכלל עוסק במצוה", והיינו מפני שכאשר הם ישנים חוץ לסוכה, הם נחים יותר טוב, ויכולו מחר לעשות יותר טוב את המצוה שהם חייבים, וכיון שעל ידי זה תתקיים המצוה יותר טוב, נקראים בזה עוסקים במצוה.

לימוד תשב"ד בעת הזאת

המצב כעת הוא שיש סכנה שהציבור יהיה ביחד, ולכן הילדים לא לומדים בחדרים, וגם בשיבות אי אפשר ללמוד בהיכלי השיבות כמו שצריך, וחסר תורה, חסר זכות התורה.

אבל בעזרת השם יש תכניות ויש תקוה בקשר לשיבות שזה יסתדר בצורה שאפשר יהיה להמשיך ללמוד בלי סכנה, וגם בחדרים יכול להיות שיהיה אולי איזה עצה שיוכלו להמשיך ללמוד בחדרים, אבל בינתיים אי אפשר.

וזה חסר, ראשית הבעיה היא מה יהיה עם הילדים, שנמצאים בבית ולא לומדים, וחוסר הלימוד מוריד את המדרגה שלהם. אבל זה חסר גם לכל כלל ישראל!

מלמדי תינוקות מצדיקי הרבים

מצינו בגמרא (ב"ב ח, ב) שמלמדי תינוקות נקראים מצדיקי הרבים, והם מזוכי הרבים, רבי בחיידר שמלמד ילדים הוא מצדיק הרבים, מזכה הרבים, כי הוא מחנך כיתה עם הרבה ילדים ומזכה אותם, וכיתה זה ציבור - רבים.

ובנוסף לזה גם כל ילד בפני עצמו, כשהוא גדל הרי הוא ממשיך הלאה ללמוד ונכנס לשיבה קטנה ולישיבה גדולה וממשיך בכלל, וכל ההמשך הזה הוא מכוח היסוד שקיבל מהמלמד, והמלמד הוא המזכה את כל התורה של הילד, וכל מה שעתיד הילד ללמוד במשך החיים שלו זה מכוח המלמד ושייך גם לו.

וכתוב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שמי שמזכה אחרים ומשפיע עליהם, כל הזכויות של המושפעים ובניהם וצאצאיהם שייכים למשפיע, וכגון ילד שקיבל השפעה וגדל ונעשה תלמיד חכם בתורה, ואחר כך יש לו משפחה וילדים שגם הם מושפעים ממנו, כל המעשים הטובים של הילדים שייכים למשפיע הראשון, למלמד!

לכן מלמדי תינוקות נקראים מצדיקי הרבים ואין לשער את גודל הזכות שלהם. אבל עכשיו זה חסר.

וביותר הרי אמרו (שבת קיט, ב) אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן, כל קיום העולם הוא בזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, בזכות לימוד תורתם, אפילו שהם קטנים ואינם חייבים כלל ללמוד, כי הם לפני בר מצוה ולא בני חיובא, אף על פי כן התורה שלהם מעמידה את העולם, והעולם קיים בזכות תורתם, ומי מלמד אותם? המלמד! נמצא שהמלמד הוא מצדיק הרבים ומקיים את כל העולם.

לכן מצדיקי הרבים זה זכות גדולה מאד.

כגודל הזכות - גודל החיוב

אבל זה גם חיוב גדול מאד, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, טז) כי לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה, והיינו שכל דבר שהוא מצוה גדולה, אם לא מקיימים אותה זה

וכן כתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שישן לשם שמים כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם הוא עובד השם בשנתו, וגם השינה שלו היא עבודת השם, אפילו השינה, שהיא בשב ואל תעשה, נחשבת לו כעבודת השם, וכן כל מה שהוא לצורך עבודת השם וצורך תרי"ג מצוות נקרא עבודת השם.

וכאמור החידוש בתינוקות של בית רבן, שהם עצמם עדיין קטנים ואינם חייבים ללמוד כלל, שאין איסור ביטול תורה לקטנים אם אינם לומדים, אבל כשהם לומדים זו זכות גדולה מאד שהעולם קיים בזכותם!

והמלמדים הם מצדיקי הרבים, שמלמדים כיתה של ילדים, ואפילו ללמד ילד אחד, הרי האחד הזה, המלמד נותן לו אהבת תורה, ואחר כך הוא נעשה בעל משפחה וכל הילדים שלו וכל הצאצאים שלו עוסקים בתורה בזכות המלמד, והמלמד יש לו את זכות התורה של הצאצאים של הילד הזה, ואחר כך יהיה עוד דור, וכל הדורות שאחרי זה כולם ממשיכים ועוסקים בתורה בזכות המלמד, ויש לו את הזכויות של כל המשפחות האלה.

זכויות עד סוף כל הדורות

וגם על משה רבינו אמרו חז"ל (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, וזכות הרבים תלוי בו פירושו שכל המעשים הטובים של הרבים שנעשו מכוחו שייכים לו ונוקפים לזכותו, כמו שאמרו שם להפך על ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, והיינו שכל החטאים שעושים אלו שהם גרם להם, נוקפים לחובתו ונחשב כמו שהוא חוטא, כי הוא גרם את החטאים.

ואילו משה רבינו, כיון שהוא זיכה את כלל ישראל בתורה, כל התורה והמעשים הטובים שעושים כלל ישראל עד סוף כל הדורות שייכים לו, ומשה רבינו זוכה ומקבל עוד ועוד עולם הבא בשביל המעשים הטובים של כלל ישראל.

ואף שמשו רבינו בודאי לא חסר לו עולם הבא, אבל אין סוף לתענוגי העולם הבא, ומשה רבינו זוכה לעוד ועוד תענוגי העולם הבא בזכות מה שהרבים עושים מכוחו.

וזוהי מעלת מצדיקי הרבים שאין סוף לזכויות שלהם בעולם הבא, וגם בעולם הזה הם זוכים לחיים טובים ומאושרים, פירותיהן בעולם הזה, כמו שאמרו (פאה א, א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, ומי שמזכה את הרבים בתורה הרי כל התורה שלומדים מכוחו שייכת לו, וזוכה בה לפירותיהן בעולם הזה, לחיים טובים ומאושרים בעולם הזה מלבד הקרן הקיימת לו לעולם הבא.

המשך זיכוי הרבים בימים אלו

אבל צריכים להשתדל להמשיך בזה גם עכשיו, שאי אפשר ללמד בחדרים, אבל כמו שכבר אמרנו אפשר דרך הטלפון, או לשלוח דפי לימוד שיוכלו ללמוד בהם, להמשיך כמה שאפשר את זיכוי הרבים בתורה לתלמידים, כל אחד ואחד, כל מלמד להמשיך את הזיכוי הרבים, ואין לשער את הזכות בזה.

ובחובות הלבבות (אהבת השם פ"ו) כתב "וראוי לך אחי לדעת כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוקים יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידותם הטובות ומנהגייהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים".

היינו שאפילו אם יהיה אדם עם כוחות עצומים כמו מלאך ויעשה מעשים טובים עם כל כוחותיו העצומים, זה לא מגיע לזכויות של מזכה הרבים, כי מזכה הרבים אין לשער את זכויותיו, שיש המון מעשים טובים של כל הציבור שאדם יחיד לא

שייך שיעשה אותם בעצמו, אבל אם הוא מזכה הרבים הרי זה כמו שהוא עושה בעצמו ויש לו את הזכויות האלה לפירותיהן בעולם הזה והקרן הקיימת לו לעולם הבא.

וכאמור בעיקר למעשה צריכים להמשיך לעמוד בקשר עם הילדים, שימשיכו ללמוד הלאה, בצורה מעניינת, שיהיה להם טעם בלימוד הזה, וזוהי הזכות הגדולה מאד, להמשיך את הזיכוי הרבים של מצדיקי הרבים.

מלמדי תשב"ר מקיימים את העולם

וזו גם זכות שמגינה על כל הדור, והעולם קיים בזכותם, כמו שמובא בגמרא (בשבת שם) שאביי ורב פפא דיברו על מעלת התורה של ילדים, ושאלו מה עם התורה שלנו, ואמרו שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא, הבל פיהם של תשב"ר הוא הבל שאין בו חטא, והתורה שלהם מגינה על הדור יותר מהתורה של אביי ורב פפא, עד כדי כך, ואם כן מי שמזכה אותם ומלמד אותם הוא מקיים את העולם, המלמדים מקיימים את העולם! ולכן צריך שימשיכו גם עכשיו.

אבל יחד עם זאת לזכור שיש סכנה ולשמור על כללי הזהירות, וכן התפילה בציבור כעת זה דבר מסוכן, ואי אפשר לקיים את התפילה בציבור. בעזרת השם נזכה בקרוב לישועה קרובה שיוכלו להמשיך ללמוד כמו שצריך.

*

שאלה: היות שהלימוד דרך הטלפון בודאי אינו כמו הלימוד הרגיל, במה יתמקדו המלמדים, האם בלימוד העיקרי, כגון בכיתות הגבוהות שלומדים גמרא להתמקד דווקא בגמרא, ובכיתות של משניות – משניות, ובכיתות של חומש – חומש, או ללמוד יותר דברים שמושכים את הלב?

רבינו שליט"א: מה שמושך את הלב, מה שיותר מעניין, זה העיקר, לימוד שמעניין ומושך את הלב, מה שייחנה יותר, שיהיה מעניין יותר, שירתק וימושך אותם יותר. העיקר שיהיה דבקות בתורה, כל אחד לפי טבעו.

שאלה: כמה הורים שואלים, שילדים בגילאי שתים עשרה יושבים בבית ומאבדים את המימד של הזמן, כי הם נמצאים כל הזמן בבית, וישנים מאוחר וקמים מאוחר. עד כמה צריכים להקפיד איתם על זמן קריאת שמע ותפילה?

רבינו שליט"א: בדרכי נועם, רק בדרכי נועם, בלי כפייה.

שאלה: ובדרכי נועם לנדנד להם?

רבינו שליט"א: לא, לא לנדנד. הילד גם כן יודע מה שטוב, רק צריכים לתת לו עידוד שהוא ירצה, עידוד שיהיה לו חשק, שיקבל חשק. אבל בכפייה זה לא משפיע בכלל, להפך, כפייה גורמת תוצאה הפוכה (ריאקציה), אסור להכריח ילד, חינוך בכפייה זה חינוך הפוך, זה מביא לתוצאה הפוכה, חינוך הוא רק בצורה מעניינת, ובצורה של ידידות, מתוך אהבה.

בדרך כלל הילד מטבעו עושה את מה שהאבא עושה, כמו שהאבא עושה גם הוא עושה, כי יש טבע של חיקוי, ומה שאביו עושה ממילא גם הוא עושה, אבל אם מכריחים אותו אזי התוצאה היא הפוכה. צריכים לחנך רק בדרכי נועם, ושלא ירגיש שיש להורים ביקורת עליו, כי אם הוא מרגיש את הביקורת זה כואב לו מאד, ועלול לבוא מזה לפריקת עול. זה כלל בחינוך, שהילד לא ירגיש ביקורת עליו.

שואל: יישר כוח.

רבינו שליט"א: שיהיה בהצלחה!

